

T.C.
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü

9 MİLLETLERARASI
TÜRK HALK
KÜLTÜRÜ KONGRESİ

GELENEK GÖRENEK VE
İNANÇLAR

ÇAĞDAŞ KENTİN DÜĞÜN ALGISI VE DÜĞÜN ORGANİZASYON ŞİRKETLERİ

Prof. Dr. Bekir ŞİŞMAN¹

Giriş

Geçiş dönemleri (doğum, sünnet, evlilik, ölüm) ve bu dönemlere ait pratikler açısından bakıldığında, bizlere en zengin Halkbilimi malzemesini evlilik döneminin sağladığını söylemek mümkündür. Bunun en önemli nedeni toplumların evlilik müessesesine verdikleri değerdir. Çünkü milletlerin tarih sahnesinde kalabilmesi, nesillerin sağlıklı bir biçimde devam edebilmesi ve toplum düzeninin sağlanabilmesi için evlilik kurumunun korunmasına ihtiyaç vardır. İnsanların kendilerini en huzurlu hissettikleri yer aile ortamıdır; ailenin temelinde ise evlilik vardır. Bir ailenin kurulmasını sağlayan “evlenme ve düğün âdetleri” ise kültürün devamlılığını sağlaması bakımından çok önemlidir. Çünkü her toplumun kendisine mahsus gelenek ve görenekleri vardır ve bunlar evlenme ve düğün âdetlerine de yansımaktadır.

Türk düğün gelenekleri, aile kurumunun gelişimi sürecinde çeşitli aşamalardan geçtikten sonra, her aşamada meydana gelen âdetleri de içine alarak günümüze kadar ulaşmıştır. Kökleri çok eski çağlara uzanan evlilik ve düğün âdetlerimiz, Türk toplum hayatından ve dini inançlarından izler taşımaktadır. Bunlar, kötü ruhlardan korunma (saçı), örtünme, tapınma, temizlenme, erginlenme ve statü değiştirme gibi durumları ifade eden ritüellerle doludur. Toplumda en çağdaş olduğunu iddia eden fertlerin bile binlerce yıllık eski âdet, inanç ve sembollerini kendileriyle birlikte yaşattıklarını ve bunları geleceğe aktardıklarını söyleyebiliriz (Aydemir, 2013: 621). Düğün geleneklerinin, halkın tarihi geçmişi ve hayat tarzı ile sıkı bir bağı olduğu şüphesizdir. Evliliğin her

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Atakum /Samsun
E-Posta: bekir_sisman@hotmail.com

safhası insanın doğa, çevre ve onlarla olan bağlantıları hakkındaki görüşlerini yansıtmaktadır (Çetin, 2005: 93).

Dünür gezmeden söz kesmeye, nişandan kınaya, düğün yemeğinden gelin almaya, davetten hediyeleşmeye, gerdek odasından duvak törenine kadar sosyal dayanışmanın, birlik ve beraberliğin açık örneklerini gördüğümüz Türk düğününün bütün aşamalarında değişik gelenekler teşekkül etmiş ve çeşitli folklor olayları meydana gelmiştir. Meydana gelen bu folklor ürünlerinin, geleneklerin, pratiklerin yaşatılması, korunması ve geleceğe aktarılmasında sözlü kültürün ve sözel hafızanın önemi bir kez daha anlaşılmaktadır. Zira sözlü kültür, nesiller arasında bir köprü vazifesi görmektedir.

Türk düğün geleneği bağlamında Anadolu, Rumeli ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri düğünleri iyice irdelendiğinde, bazı yöresel farklılıkların dışında, temelde büyük benzerlik arz ettiği görülmektedir. Bu benzerlikler düğün olgusunun, insanları bir araya getirerek eğlendirme, gelenekleri canlı tutma, insanları eğitime gibi işlevlerini ve sosyo-kültürel anlamdaki önemini ortaya koymaktadır (Eker, 1998: 15).

İnsanları bir araya getiren, bireyler arasındaki sosyal bağları güçlendiren, ortaklığı pekiştiren; kişilerin birbirlerine ve topluma karşı nasıl hareket etmeleri gerektiğini gösteren; insanları sahip oldukları mirasın bilincine vardırarak, gelenek ve göreneklerini, inançlarını, değer yargılarını, törelerini canlandıran, eğlendiren, mutluluk veren fonksiyonları ile “düğün”, Türk kültürünün en önemli ve temel unsurlarından biridir (Eker, 2000: 92).

Evliliğin bugüne ulaşan terminolojisinde Osmanlının kuruluş döneminin açık bir etkisi olduğu muhakkaktır. “Kız görme, söz kesme, nişan, çeyiz, oğlan everme, dünür olma, kına, düğün, mehir ve başlık parası” gibi bugün de kullanılan deyim ve kavramların daha kuruluş döneminde bilinip kullanılmış olması bunun bir işaretidir. 13. Yüzyıldan itibaren Anadolu’da günlük hayat ve toplumsal olaylar İslami etki altındadır. Erkeğin kadına mehir vermesi, kızın ise çeyiz getirmesi bu etki ile açıklanabilir (Doğan, 2009: 53).

Çağdaş Kentin Düğün Algısı

Düğünler bütün dünya kültürlerinde olduğu gibi Türk kültüründe de insanların mutluluklarını ifade eden törenler arasındadır. Düğünler, hangi tür yerleşim biriminde olursa olsun, hepsinde de standart bir düzen içerisinde gerçekleşir. Düğünlerin amacı kuşkusuz evlenen çiftleri çevreye ilan etmektir. Evlenme nedeniyle çiftlerin çevrelerini genişlettikleri de bir gerçektir. Özellikle her iki tarafta da akrabalıkların oluşması bunun başlıca kanıtı durumundadır (Tezcan, 2000: 35).

Araştırmacılar “düğün” kelimesinin ‘bağlamak’ anlamına gelen “tüg-/düg-“ fiil kökünden geldiği yönünde büyük ölçüde müttefiktirler. Tügül-: düğülmek, düğümlenmek; yemek boğazda kalmak; tügmelen-: dügmelenmek, ilikleri ilikleme; toy ise: düğün anlamlarına gelmektedir. Bazı araştırmacılara göre; evlilik kültürüyle ilişkili temel eylemlerin ‘bağ oluşturma, bağlama’ bilgisinden kaynaklandığını tügün/düğün, (tüg-: bağlamak, düğüm yapmak) sözcüğü açıkça göstermektedir (Aydemir, 2013: 621).

Geleneğin en önemli özelliği süreklilik arz etmesidir. Bu süreklilik özde var olanın sürekliliğidir. Değişimden kastedilen ise; geleneğin zamana, mekâna, bağlama, ihtiyaca ve icada uygun olarak biçim değiştirmesidir. İşte bu çalışmadaki temel amaç da, günümüzdeki kültür değişmelerini ve değişimin boyutlarını yine geleneğin en temel unsurlarından olan “evlilik âdetleri” bağlamında ele almaya ve anlamaya çalışmaktır.

Anadolu’daki milli yapının oluşmasında, Türk kültürünün korunmasında ve geleceğe aktarılmasında, milli dayanışmanın, birlik ve beraberliğin tesis edilmesinde, düğünlerimiz önemli görevler icra etmektedir. Bunun dışında folklor ürünlerinin işlevselliğine uygun olarak düğünlerimizin hoşça vakit geçirme, eğlenme, eğlendirme, toplumsal kurumlara ve törenlere destek verme, pek çok değerini genç kuşaklara aktarılmasını sağlama ve toplumsal baskılardan kurtulma gibi işlevleri yerine getirdiği de bir gerçekliktir.

Geleneksel düğünlerimizde, hem dini (nikâh, salavat, tek-bir, dua, kına, kılınan namaz vs.) hem milli (toy yemeği, güreş, at yarışı vs.) hem de İslam öncesi Kam/Şaman kültürüne ait gelenek ve pratiklerin (saçı, eşiğe basmama, kapıya yağ sürme, suya para atma vs.) iç içe geçerek bütünleştiği görülmektedir (Altunel, 1996: 85). Ancak bu geleneklerden bazılarının genel kültür kalıpları içerisinde kalarak bağlama uygun bir surette değişime uğradığı da bir gerçektir.

Son yüzyılda ve özellikle de son elli yılda, evlilik ve düğün âdetlerimizde meydana gelen değişimin baş aktörü olarak köyden kente göç olgusuyla birlikte yaşanan kentleşme ve kentleşme süreci, ekonomik gelişmeler, eğitim düzeyinin artması, medya faktörü, iş hayatı ve sosyal çevre baskısı görülebilir. Bu değişimin nedenlerinden bir kısmı teknolojik gelişmelerle ilgilidir (gençlerin birbirlerini sanal ortamda görmeleri ve tanışmaları gibi), bir kısmı mekânsal olup bir zorunluluk neticesinde ortaya çıkmıştır (kentlerdeki düğün salonları gibi), bir kısmı şehir insanının çalışma hayatından kaynaklanan zamansal değişiktir (düğün sürelerinin azalması gibi), bir kısmı ekonomiktir (düğünde yemek ikramının kalkması gibi) ve bir kısmı da işlevselliğe ilgilidir (hamamların özelliğini kaybetmesi, çeyiz olarak yapılan el işlemlerinin artık çok fazla kullanılmaması gibi).

Hızlı bir sosyal ve kültürel değişimin yaşandığı 20. yüzyılda sosyal ve kültürel içerikli pek çok değer, yapının, kurumun, yaşam tarzının, âdet ve geleneklerin kaybolduğu; kaybolmayanların ise yapı ve fonksiyonlarında bazı değişikliklere uğrayarak varlıklarını sürdürme çabası içerisinde oldukları görülmektedir. Bu hızlı değişim sürecinin aynı zamanda yeni değerlerin, kurumların, göreneklerin ve yeni yaşam tarzlarının belirip benimsenmesine, yerleşip kökleşmesine zemin hazırlandığı da izlenmektedir (Er, 1997: 191).

Kentleşme olgusuyla birlikte yaşanan değişim sürecinde köylerde yaşayan kimi değerler kentlere taşınırken, kentlerde ortaya çıkan yeni kültürel değerler ve olgular da köylere taşınmaktadır. Özellikle yeni tip düğünler diyebileceğimiz salon düğünlerinde eski ile yenin kaynaşması sonucu dans ile halayın, org ile kemençenin birlikte icra edilmesi gibi ilginç sentezlerin ortaya çıktığı gözlemlenmektedir.

Köylerde yaşatılan düğün âdetlerinin köyden kente göçün yoğun olarak yaşandığı ilk yıllarda göçün yönüne uygun olarak kentlere taşındığı, ancak son çeyrek asırda bu geleneklerden

bir kısmının tersine göç ettirildiği ve özellikle kent düğünlerinde görülen kimi âdetlerin köylere taşındığı görülmektedir.

Düğün Organizasyon Şirketleri

Düğün organizasyon şirketleri evlenme teklifi, nişan, gelin hamamı, kına gecesi ve düğün günü eğlencesi gibi düğünün her aşamasını planlayan, düzenleyen, kullanılacak malzemeyi ve insan kaynağını temin eden ve bütün bu işleri profesyonelce yapan kuruluşlardır. Eskiden kalburüstü diyebileceğimiz varlıklı insanların kendi düğünlerini yaptırmak üzere daha çok rağbet gösterdikleri bu şirketler günümüzde kent insanının ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayan ve onlara profesyonel destek sağlayan kuruluşlara dönüşmüştür. Bu şirketler insanların hayallerini gerçekleştirmek, hayatlarını kolaylaştırmak ve düğünlerinin her anını kalıcı kılmak için faaliyet göstermektedirler. Konuyla ilgili görüşme yaptığımız Deniz Aydemir (d.t. 1978) Hanım'ın bu konuda söylediği bir söz çok ilgi çekiciydi: "Biz burada hayal satıyoruz."

Kentli insanın düğün algısı içerisinde, düğünün her aşamasını belli bir düzen ve ahenge bağlı olarak, kuralına ve kişinin isteğine uygun biçimde yapmayı amaçlayan bu organizasyon şirketleri yalnızca düğünü organize etmekle kalmıyor; dış hediyi, çocuk odası, doğum günü, sünnet, bekârlığa veda eğlencesi, asker uğurlama eğlencesi, nikâh tazeleme, cenaze merasimi ve çeşitli açılış törenleri gibi hayatın neredeyse her aşamasında insanlara hizmet sunmayı amaçlıyor.

Düğün organizasyon şirketi adına faaliyet gösteren kişiler; düğün salonunun dekoruyla beraber, gelin ve damadın ne giyineceğine, gelinin saçının düzenine, gelin ve damadın nasıl yürüyeceğine, nasıl dans edeceğine, bu esnada çalınacak müziğe ve konuklara yapılacak ikrama kadar düğünün gidişatının başından sonuna kadar ilgilenmektedir. Üç saatlik bir düğünün salon hazırlığı en az yedi-sekiz saat sürmektedir. Organizasyon firmasının yetkilisi yani düğünü organize edecek olan kişi, düğün salonunun çalışanını, pastacısını, garsonunu, fotoğrafçısını, ses sistemcisini, sanatçısını, çalgıcısını, nikâh memurunu, çiçekçisine varıncaya kadar bütün bu unsurları düğün saati içerisinde organize edip bir orkestra şefi gibi yönetmektedir. Bunun için yapılacak ya da hizmet talebinde bulunulacak bütün işler düğün sahibi ve organizatör firmanın temsilcisi tarafından önceden konuşulur ve madde madde, en teferruatlı biçimde sözleşmeye yazılır.

Düğün organizasyonu kentli insan için artık bir ihtiyaç haline gelmiştir. İnsanların çoğu bu durumu genellikle şöyle değerlendirmektedir: "İnsan hayatta bir kez evleniyor. Bu süreçte karışan çok oluyor, pek çok şey birbirine karışıyor; bazı küçük şeyler hep unutulabiliyor. Bunun için, bütün bu işleri derleyip toparlayacak bir organizatöre ihtiyacımız var." Ayrıca insanların hayat standartları yükseldikçe rahata ve konfora düşkünlüğü de artıyor. Organizasyon şirketleri insanların hayatını bir nevi kolaylaştırıyor. Ayrıca bu şirketler yalnızca şehirlerde değil, köy düğünlerinde bile zaman zaman tercih edilebiliyor.

Düğün organizasyon şirketlerinin en fazla hizmet verdikleri alanlardan biri evlenme teklifi törenidir. Bunun için kararlaştırılan yerde ciddi bir ön hazırlık yapılmaktadır. Örneğin bu yer bir deniz kenarı olacaksa bunun için on kişilik bir ekip gündüz çalışmaya başlıyor. Daha öncesinden havai fişek atılacaksa emniyetten, yer işgaliyesi için de belediyeden izin alınıyor. Altından geçilecek olan kemer, altında oturulacak çiçekli çardak, üstünde yürünecek olan kırmızı yolluk, volkanlar, havai fişekler, alanın ışıklandırılması, 'benimle evlenir misin?' yazısı, hanımefendinin oraya

getirilmesi, dans sırasında çalınacak müzik parçası, buna eşlik edecek kemancı, evlenme teklif etme anı, yüzük takma, buket halinde çiçek vs. Bunların hepsi organizasyon şirketi elemanlarınınca düşünüyor, tedarik ediliyor ve uygulanıyor.

Nişan törenleri genellikle evlerde, sofalarda ve bahçelerde olmakla birlikte bazı aileler salonu tercih etmektedir. Evde olacak nişanlarda da yine organizasyon şirketinden yardım talep edilebilmektedir. Bunun için önceden masa ve sandalye dekorasyonu gerekir. Birkaç abajur, nişanlı çiftlerin isimlerinin yazılı olduğu helyum balon, mum, şamdan, pasta, limonata, Osmanlı şerbeti, bu şerbetin ikramında kullanılan ve şerbet şelalesi olarak adlandırılan camdan mamul bir kap gerekmektedir. Bütün bunlar organizatör tarafından temin edilmektedir. Bunun için de yine beş-altı kişilik bir grup hizmet etmektedir.

Düğün organizasyon şirketlerinin en iddialı oldukları eğlence alanı kına gecesi töreni/eğlencesidir. Bunun için dört dansçı kız, gelin tahtıyla birlikte kına köşesi, kına hatırası yazılı çerçeve, davul, tef, zil, bendir, Şakira kemeri, bindallı, kaftan, kavuk, yelek, fes, kına tepsisi takımı, kuru ve yaş kına, kına taçları, kına el mamları, el gülü, nedime bileklikleri, dağıtılacak kutu kınası, eldiven, yeşil sırtlık (şal), kına tasları ve mamları, giriş kapısı ve onların süslemeleri, testi, testinin içine konulacak şeker, sahte liralar, bozuk paralar, kayıvalide için tel kırma kaftan ve bindallı yeleğinden oluşan pek çok malzeme kınanın yapılacağı yere getirilir. Bunun için sekiz kişilik bir organizatör ekibi çalışır. Bu ekip yalnızca kına törenine katılanları eğlendirmekle kalmaz, gelinin su ihtiyacından, kıyafet değiştirmesine, kına şarkısından, oynanacak oyunlara, gelin kınasının yakılmasından misafirlere sunulacak ikrama kadar her şeyle ilgilenir. Bunun için de yine birkaç saat önceden hazırlıklar başlar, hatta dansçı kızlar gelin hanımla birlikte kına öncesi bir de prova yapar.

Gelin hamamı geleneği her ne kadar şehirlerde kaybolmuşsa da kırsalda ve bazı ilçelerde hâlâ devam ettirilmektedir. Hatta günümüzde istisnai de olsa örneğin Samsun şehir merkezinde düğün öncesi gelin hamamı eğlencesi düzenleyenlere rastlanabilmektedir. Dolayısıyla büyük şehirlerde bir moda olarak gelin hamamı eğlencesinin yeniden başlatıldığına şahitlik ediyoruz. Gelin hamamı eğlencesi için hamamda bir hazırlık yapılmaktadır. Bunun için ambalajında gelin ve damadın isimlerinin yazılı olduğu kokulu sabunlar gelenlere verilir. Göbek taşına taze ve kuru gül yaprakları serpilir, çengi davet edilir, çeşitli yiyecek ve içecekler temin edilir. Göbek taşına minder, puf konulur; hamam güllerle ve mamlarla süslenir. Eğlence için tef, keman, kanun gibi enstrümanlar ve bunları çalan kadın sanatçılar temin edilir. Ayrıca bazen ses cihazı da kullanılabilir. Burada dağıtılan isim yazılı sabunlar ise bazen kullanılmaksızın hatıra olarak saklanabilmektedir.

Düğünün belki de en heyecanlı ama bir o kadar da meşakkatli aşaması düğün aşamasıdır. Günümüzde düğünlerin pek çoğu salonlarda yapılmaktadır. Hatta köyde yuva kuracak olanlar bile çoğunlukla düğünlerini salonlarda yapmayı tercih etmektedirler. Bunun en büyük nedeni salon düğünlerinin daha kolay, daha az masraflı, daha az riskli ve daha az bir sürede gerçekleştirilebilir olmasıdır. Organizasyon şirketleri; düğün için giydirilmiş masa-sandalye, pasta, yemek, çerez ve içecek gibi ikram edilecek malzeme; ses sistemi, volkan, konfeti, havai fişek, fotoğraf ve video çekimi, platform, gazebo: çiçekli çardak, gelin yolu: süslü kemer, kemerin altına nikâh masası konsepti, kırmızı halı ve bu hizmetleri sunacak insan kaynağını temin etmek üzere sorumluluk alırlar. Gelinin arabadan indirilmesi, nikâh memurunun getirilmesi, takı merasiminin idare edilmesi, iste-

nilen müziğin çalınması gibi sair hizmetler de organizasyon şirketleri tarafından yürütülmektedir.

Organizasyon şirketleri en fazla evlenme teklifi ve kına organizasyonu yaptıkları halde en çok düğün organizasyon malzemesini bünyelerinde bulundurmaktadırlar. Onlarda yok yoktur. Olmayan malzemeyi de kiralamak suretiyle temin yoluna giderler. Samsun'da bu konuda iyi denelebilecek beş-altı organizasyon şirketi varken, düğün ve aşamalarını organize etme iddiasında olan çok sayıda dükkân bulunmaktadır. Bu dükkânların sayısı bugün belki kırk civarındadır. Düğün organizasyon şirketlerinden hizmet almak isteyenler açısından bakıldığında ortalama olarak evlenme teklif töreni bin-iki bin, nişan töreni bin-iki bin, kına gecesi eğlencesi iki-beş bin, düğün eğlencesi (salon dâhil) on beş-yirmi bin TL arasında bir rakama mal olmaktadır. Bu rakamlar ortalama bir aile için yüksek olsa da bunların organizasyon şirketinden temini ekonomik olarak daha uygundur. Çünkü bu malzeme bir nevi kiralanmış gibidir. Aksi halde bir kez kullanılacak bu malzeme para verilerek alınmaya kalkılsa çok daha fazla bir ücret ödemek gerekecektir.

İyi bir organizasyon şirketi bir günde dört kına gecesi organizasyonu gerçekleştirebilmektedir. Bu nedenle 20 dansçı/oyuncu kız hazır olarak beklemektedir. Şirkette toplam 20 kişi düzenli olarak aylık almaktadır; diğerleri ekstracıdır. Ütücü, boyacı, tamirci, terzi vs. yaptıkları işe göre ücret almaktadır. Pek çok malzeme depoda bekletilmekte ve ihtiyaç oldukça buradan temin edilmektedir. Kına gecesinde koreografi varsa muhakkak önceden prova yapılmakta, gelin ve dansçı kızlar daha önceden bunları çalışmaktadır.

Sonuç

Bazı eşlerin sanal ortamda tanışarak evlenmeleri; düğün salonlarında kullanılan enstrümanlar, eşlerin müzik eşliğinde yaptıkları danslar, atılan konfetiler ve havai fişekler; gelinin düğünün sonunda elindeki çiçeği arkasında toplanan genç kızlara, başının üstünden geriye doğru olacak şekilde atması ve evlilik sırasının bu çiçeği yakalayan kızda olduğu anlayışı; gelin ile damadın salona gelmeden önce, gündüz saatlerinde yanlarına fotoğrafçıları da alarak açık havada, tabiat manzaralı mekânlarda ya da otantik yerlerde hatıra fotoğrafları çektirmeleri; düğünden hemen sonra balayına çıkılması ve artık düğünlerin düğün organizasyon şirketleri tarafından gerçekleştirilmesi Batı kültürünün teknolojiyi, sosyal ve ekonomik gelişmeleri de arkasına alarak Türk kültürüne yaptığı bir etki olarak kabul edilmelidir.

Ancak günümüzde insanların konfora olan düşkünlüğü, çalışma hayatının yoğunluğu, düğünlerde kullanılan malzemenin çeşitliliği, çevreye olan özeni ve ekonomik nedenler, düğün organizasyon şirketlerini evlilik ve düğün âdetleri bağlamında toplum hayatının vazgeçilmez bir unsuru haline getirmektedir. Bu tarz şirketler bundan sonra daha da artacak ve sundukları hizmetin kalitesi, çeşitliliği ve talep ettikleri ücret konusunda da rekabet edeceklerdir.

Fotoğraflar

Fotoğraf 1: Düğün Organizasyon Şirketlerinin depolarında hazır bulunan malzemelerden bir kesit.

Fotoğraf 2: Düğün Organizasyon Şirketi tarafından hazırlanan "evlilik teklifi" mekânı

Fotoğraf 3: Organizasyon Şirketi tarafından hazırlanan nişan tœreni.

Fotoğraf 4: Organizasyon şirketi tarafından düzenlenen bir kına gecesi eğlencesi.

Fotoğraf 5: Samsun'da Nergiz Düğün Organizasyon Şirketi tarafından hazırlanan kır düğününün düzeni.

KAYNAKÇA

- ALTUNEL, İbrahim (1996), "Gevrekli (Seydişehir-Konya) Kasabası Düğünlerinde Gelin ve Güvey Motifi Üzerine Bazı Tespitler", III. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi Bildirileri, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, ss. 80-85.
- AYDEMİR, Adem (2013), "Türk Dünyasında Bazı Düğün Terimleri ve 'Al Duvak' Geleneği Üzerine", Turkish Studies, C. 8, S. 9, ss. 619-655.
- ÇETİN, Çulpan Zaripova (2005), "Tatar Türklerinin Düğün Geleneği", Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, C. 2, S. 3, ss. 92-119.
- DOĞAN, İsmail (2009), Dünden Bugüne Türk Ailesi, Ankara: AKM Yayınları.
- EKER, Gülin Öğüt (2000), "Türk Düğün Geleneği İçinde Karakeçili Türk Düğününün Ritüel Açısından Değerlendirilmesi", Milli Folklor, S. 46, ss. 92-100.
- (1998), "Türk Kültürü İçerisinde Geleneksel Bolu Evlenme Âdetlerinin Yeri", Milli Folklor, S. 40, s. 15-30.
- ER, Tülay (1997), "Ürgüp ve Çevresi Evlenme Âdetlerinde Meydana Gelen Sosyal ve Kültürel Değişmeler", V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri (Gelenek-Görenek-İnançlar Seksiyonu), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, ss. 191-201.
- TEZCAN, Mahmut (2000), Türk Ailesi Antropolojisi, Ankara: İmge Kitabevi.